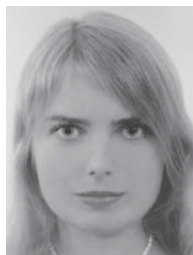

УДК 616.8:378.4(477.54):929Ковалевський

ПАВЛО ІВАНОВИЧ КОВАЛЕВСЬКИЙ – ВИЗНАЧНИЙ ВІТЧИЗНЯНИЙ ПСИХІАТР, ПРОФЕСОР ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ДО 165-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

О. І. Вовк

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Анотація. У статті висвітлено ключові етапи біографії визначного вітчизняного психіатра, одного з фундаторів Харківської психіатричної школи, випускника, професора, декана медичного факультету та першого завідувача спеціалізованої кафедри Харківського університету Павла Івановича Ковалевського (1849/1850–1931). Схарактеризовано різні аспекти багатогранної діяльності П. І. Ковалевського (науковий, лікувально-практичний, педагогічний, видавничий, громадський). Підбито підсумки щодо ролі харківського періоду у творчій біографії вченого. Визначено перспективні напрями майбутніх досліджень, що дадуть змогу показати значення досягнень П. І. Ковалевського у загальноєвропейському масштабі.

Ключові слова: П. І. Ковалевський, Харківський університет, історія психіатрії.

Вступ

Харківський університет, який у 2015 р. відзначив своє 210-річчя, по праву вважається одним з найстаріших вищих навчальних закладів нашої держави. Кількість осіб, що протягом усього цього часу працювали та здобували освіту в його стінах, обчислюється сотнями тисяч. Саме вони сформували неповторне «обличчя» університету, забезпечили його постійне наукове прогресування. Одним з людей, що яскраво вписали своє ім'я до університетської історії, став «батько російської психіатрії», перший завідувач спеціалізованої кафедри в Харківському університеті Павло Іванович Ковалевський.

Мета дослідження

Висвітлення основних віх життя П. І. Ковалевського та характеристики наукового, лікувально-практичного, педагогічного, видавничого та громадського аспектів його діяльності.

Результати та обговорення. Павло Іванович Ковалевський народився у 1849 р. [див., наприклад: 1, с. 90 та ін.] (за іншими даними – у 1850 р. [див., наприклад: 2, стб. 40 та ін.]) у містечку Петропавлівка Павлоградського повіту на Катеринославщині (нині це районний центр у Дніпропетровській області) у родині священика. Достеменних відомостей про те, ким були інші предки П. І. Ковалевського, на сьогодні не виявлено. Згідно з однією з версій, що була висловлена у брошурі «Род Ковалевских за триста лет (1651–1951)» (Париж, 1951), Павло Іванович міг належати до слобідської гілки давнього аристократичного козацького роду Ковалевських [див. 3, с. 29]. Якщо це припущення правильне, то П. І. Ковалевський може бути далеким родичем засновника Харківського університету В. Н. Каразіна, чия мати Варвара Яківна також походила з роду Ковалевських [див., наприклад: 3, с. 21; 4, с. 59 та ін.].

З дев'ятирічного віку П. І. Ковалевський, наслідуючи справу батька, виховувався у Катеринославській духовній семінарії. Юнак захоплювався природознавством, тому після закінчення семінарії у 1869 р. не пішов по духовній стезі, а вступив на медичний факультет Харківського університету [5, с. 77]. З другого курсу він розпочав науково-дослідницьку діяльність під керівництвом професора І. М. Оболенського (1841–1920), який очолював щойно відкриту кафедру загальної патології. Робота саме на цій кафедрі приваблювала багатьох студентів, в першу чергу, завдяки високій педагогічній майстерності, широкій ерудиції та особистісним якостям її керівника. Професор навчав студентів ретельно аналізувати стан хворого із застосуванням найновітніших методів дослідження, свідомо розбиратися у кожному конкретному випадку, виявляти гуманне ставлення до пацієнтів [6, с. 77–78]. Аналіз подальшої професійної діяльності П. І. Ковалевського свідчить про засвоєння та використання ним настанов І. М. Оболенського, про якого в Павло Іванович в усі наступні роки відгукувався з повагою та захопленням і вважав себе його учнем [7, с. 149].

У 1874 р. П. І. Ковалевський закінчив університетський курс *sum eximia laude* (з відзнакою) і був залишений на факультеті для підготовки до професорського звання. Одночасно він зайняв посаду позаштатного ординатора відділення душевнохворих Харківської губернської земської лікарні (сьогодні – Харківська обласна клінічна психіатрична лікарня №3). Варто зазначити, що в той час заклади для утримання психічно хворих нагадували, за висловом юриста А. Ф. Коні, «філіальні відділення дантового пекла» (тут і далі переклад наш – О. В.) [цит. за: 8, с. 383]. Пацієнти піддавалися побиттю, для стримування буйних за-

стосовувалися ремені, ланцюги та кайдани. Побачена картина обурила П. І. Ковалевського, тож він виступив на захист душевнохворих та активно взявся за реорганізацію порядків, що склалися у лікарні. Серед запроваджених ним нововведень було відкриття спеціальних майстерень для пацієнтів, у яких вони б могли займатися фізичною працею. Завдяки старанням Павла Івановича та його послідовників з побуту «жовтого будинку» зникли жорстокі засоби фіксації, а душевнохворі отримали право називатися хворими, яким необхідне не знуцання, а лікування [5, с. 80].

У 1877 р. П. І. Ковалевський отримав ступінь доктора медицини, захистивши дисертацію на тему «Изменение чувствительности кожи у меланхоликов», і був залишений на кафедрі спеціальної патології і терапії. У 1878 р. він отримав звання приват-доцента, а з 1879 р. призначений штатним доцентом університету [7, с. 215–216]. Павлу Івановичу було доручено читати курси лекцій з нервових хвороб (3–4 години на тиждень) та психіатрії* (2–3 години на тиждень). Також він вів клініку (2 години на тиждень) спершу в Харківській губернській земській лікарні, а згодом – у приватній клініці доктора І. Я. Платонова [7, с. 66]. Ведучи активну практичну, наукову та викладацьку діяльність, П. І. Ковалевський постійно прагнув до фахового удосконалення. З метою оволодіння сучасними методами лікування душевних хвороб він неодноразово виїжджав за кордон (працював у Римі та ін.), стажувався в Казанському університеті під керівництвом професора О. І. Фрезе (1826–1884) [5, с. 83]. У 1884 р., після прийняття нового Статуту Харківського університету, було засновано самостійну кафедру систематичного і клінічного вчення про нервові та душевні хвороби, першим керівником якої став П. І. Ковалевський [7, с. 388]. У 1886 р. він став екстраординарним, а у 1887 р. – ординарним професором, в 1894 р. – деканом медичного факультету [7, с. 215].

1880-ті – 1890-ті рр. можуть бути визнані одним з найбільш плідних періодів у творчому житті П. І. Ковалевського. У цей час він проявив себе як успішний організатор і діяльний популяризатор медичної та, зокрема, психіатричної науки й освіти. Він виступив ініціатором та одним з організаторів Першого з'їзду російських психіатрів і невропатологів [8, с. 90], що розпочав свою роботу 5 січня 1887 р. у Москві та об'єднав 440 лікарів з усієї країни [9, с. 393]. З 1893 р. П. І. Ковалевський очолював Товариство медицини і гігієни при Хар-

ківському університеті (виділилося з університетського Товариства дослідницьких наук). У 1894 р. в межах діяльності Товариства професор запровадив відкриті публічні засідання, які присвячувалися питанням, що не втратили своєї актуальності й до сьогоднішні. Зокрема, широко обговорювалася проблема фізичного виховання дітей. П. І. Ковалевський переконував, що система освіти для дітей та підлітків має бути реформована з тим, аби уникнути надмірного розумового перенапруження молоді, яке в перспективі призводить до виникнення нервових хвороб, сприяє алкоголізму та підвищує ризик суїциду. Також він виступав за розумне поєднання розумових і фізичних навантажень, що дозволило б уникнути знесилення молодого організму [10, с. 47].

Одним з важливих напрямків діяльності П. І. Ковалевського стала видавнича та редакторська робота. З квітня 1883 року почав виходити «Архив психиатрии, нейрологии и судебной психопатологии» – перший у Росії науковий журнал, спеціально присвячений цим галузям знання. П. І. Ковалевський був його засновником та упродовж 14 років – беззмінним головним редактором. До редакційної колегії часопису в різні роки входили П. М. Автократов (доктор медицини, завідувач психіатричного відділення Варшавсько-Уяздівського військового шпиталю), В. М. Бехтерев (засновник Петербурзького психоневрологічного інституту, академік Петербурзької АН, почесний член Харківського університету), В. П. Сербський (доктор медицини, завідувач кафедри психіатрії Московського університету, один із засновників судової психіатрії в Російській імперії), С. І. Штейнберг (доктор медицини, головний лікар Преображенської психіатричної лікарні в Москві та Саратовської психіатричної лікарні) та ін. [11, с. 117–118]. Примітно, що для студентів, які замовляли літературу в редакції вказаного часопису, була передбачена знижка у розмірі від 20 до 30 % від первісної вартості – таким чином П. І. Ковалевський прагнув мотивувати молодих дослідників до саморозвитку і самоосвіти [10, с. 46].

Також П. І. Ковалевський брав участь у виданні таких спеціалізованих медичних періодичних видань, як «Журнал медицины и гигиены» (Харків, 1894), «Русский медицинский вестник» (Петербург, 1899–1905), «Вестник идиотии и эпилепсии» (Петербург, 1903), «Вестник душевных болезней» (Петербург, 1904–1905). Протягом 15 років він виконував обов'язки співредактора часопису «Archiv fur Psychiatrie und Nervenheilkunde» («Архів для психіатрії і нервової медицини»), що виходив у Страсбурзі [11, с. 119].

* — З 1877 р. психіатрія увійшла до переліку обов'язкових предметів, що викладалися студентам медичного факультету Харківського університету.

П. І. Ковалевський не лише забезпечував комунікацію між фахівцями, редагуючи наукові часописи, а й виступив автором понад 300 монографій, брошур, журнальних статей з різноманітних питань психіатрії, неврології і психології [5, с. 86]. Він став одним з перших вітчизняних спеціалістів, хто у своїй творчості звернувся до патографії (історії життя видатної історичної особистості, розказаної крізь призму її хвороби – найчастіше психічної). Цей жанр виник у середині XIX ст. в Західній Європі, а наприкінці XIX – на початку XX ст. став затребуваним у середовищі російських читачів [12]. П. І. Ковалевському у серії «Психиатрические эскизы из истории» (перше видання – 1892–1893 рр.) вдалося створити патографічні портрети Івана Грозного, Петра I, Навуходносора, Жанни д'Арк й інших історичних постатей [13–15 та ін.]. Автор у передмові до одного з томів скромно називав себе «лише допитливою людиною», яка бажає в міру своїх сил привнести до історичної біографії результати доробку фахівців-психіатрів [13, с. 4]. Це завдання було виконане П. І. Ковалевським на найвищому рівні: його «Психиатрические эскизы...» ще за життя автора витримали п'ять перевидань і сьогодні визнані класикою вітчизняної історичної психології.

Ведучи напрочуд активну та плідну наукову та громадську діяльність, П. І. Ковалевський завжди відводив важливе місце для роботи зі студентами. Він став автором ґрунтовного «Учебника психиатрии для студентов», який витримав чотири видання (1880, 1885, 1886, 1892), а його лекції завжди були цікавими для слухачів. Наприклад, випускник Харківського університету 1890-х рр., в подальшому – заслужений лікар України, Г. А. Бердичевський (1873 – після 1950) залишив такі спогади: «Художньо читав нервові хвороби та психіатрію професор П. І. Ковалевський. Типи психопатологічних відхилень він зображував пластично виразно. Вміло й переконливо зупинявся на ролі навіювання і психотерапії» [16, с. 298].

Ще один випускник медичного факультету Харківського університету 1893 р., в подальшому – доктор медичних наук, професор М. В. Країнський (1869–1951) писав: «Глибоко впевнений, що усім тим, що мені вдасться зробити на користь науки та на користь численних душевнохворих, що проходять через мої руки, я у повній мірі зобов'язаний тим строго науковим і гуманним принципам, які ми завжди чули від нашого учителя. З глибокою повагою та вдячністю я згадую ту наукову дисципліну, яка завжди була характерною рисою школи Павла Івановича, а виняткове,

позбавлене будь-якої поблажливості, вимагання ним від своїх учнів виконання свого обов'язку, при тому з недопущенням жодних компромісів зі своїми переконаннями та совістю, значно полегшує його учням важку задачу боротьби у практичній діяльності та житті російських психіатрів» [17].

Про авторитет П. І. Ковалевського у студентському середовищі свідчить повідомлення у газеті «Харьковские губернские ведомости», присвячене від'їзду професора з Харкова у листопаді 1894 року: «Величезна аудиторія ледь могла умістити ту масу шановного професора. Прощання відрізнялося зворушливим задушевним характером; оплески, що супроводжували професора, довго не змовкали після його виходу з аудиторії» [цит. за: 10, с. 45].

У 1894 р. П. І. Ковалевського було переведено до Варшави та призначено ректором Варшавського університету [7, с. 215]. На цій посаді він працював до 1897 р., залишивши її після тяжкої хвороби. З 1903 по 1906 рр. завідував кафедрою психіатрії Казанського університету. Напередодні революції 1917 р. упродовж двох років читав курс судової психопатології на юридичному факультеті Петроградського університету, одночасно беручи участь у роботі низки громадських організацій (Інститут братів милосердя, Комітет Червоного Хреста та ін.) [5, с. 86].

Подальша доля лікаря та вченого тривалий час була невідомою; існувала думка, що він помер у 1923 р. у Петрограді [1, с. 91 та ін.]. Проте недавня знахідка О. Л. Гуревича (старшого наукового співробітника Всеросійської державної бібліотеки іноземної літератури ім. М. І. Рудоміно в Москві) дозволила пролити світло на останні роки життя лікаря і вченого. У фондах Державного архіву Російської Федерації в Москві зберігся лист П. І. Ковалевського до єпископа Євлогія (Георгієвського), датований 5 (19) квітня 1925 року. У цьому листі Павло Іванович стисло виклав історію свого життя. Згідно з документом, після революції 1917 р. П. І. Ковалевський був мобілізований до Червоної армії, очолюючи лікарняну частину військового загону. Згодом працював головним лікарем психіатричного та нервового відділення Миколаївського шпиталю в Петрограді. У 1924 р. ледве не загинув через переслідування влади, проте у грудні того ж року отримав дозвіл на виїзд за кордон. У 1925 р. прибув до Бельгії, де мешкав у м. Спа. У листі П. І. Ковалевський також писав про те, що бажав би викладати курс психології у Свято-Сергієвському ін-

ституті в Парижі [18, с. 178], який був заснований у 1925 р. та став духовним центром російської еміграції. Однак відомостей про те, чи вдалося професору зайняти посаду, яку він шукав, на сьогоднішній день не виявлено. Життя П.І.Ковалевського обірвалося 17 жовтня 1931 року у бельгійському м. Льеж [19, с. 341].

Висновки. Таким чином, протягом життя П.І.Ковалевському вдалося зробити значний внесок у розвиток науки та практики лікування нервових і психічних розладів. Варто визнати, що харківський період діяльності

вченого (1877–1894 рр.) виявився найбільш плідним у його біографії. Разом з тим, подальшого вивчення потребують і подальші віхи «персональної мікроісторії» життя вченого (особливо це стосується років його еміграції). Проведення пошуків у вказаному напрямку в перспективі дозволить заповнити існуючі прогалини в масиві знань про цю особистість та більш рельєфно показати значення досягнень П. І. Ковалевського не лише у вітчизняному, але і в загальноєвропейському масштабі.

Література

1. Ovchynnikova O. S. Kovalevs'kyj Pavlo Ivanovych. Vydatni vyhovanci Harkivs'koi' vyshhoi' medychnoi' shkoly: biobibliogr. dovidn. [za zag. red. prof. V. M. Lisovogo] [Outstanding students of higher medical education Kharkov: biobibliogr. directory [the Society. Ed. prof. V. M. Lisovoj]. Kharkiv, 2010, pp. 90-91. (In Ukr.)
2. Kovalevskiy Pavel Ivanovich. Novyy entsiklopedicheskiy slovar' [pod obshch. red. K. K. Arsenyeva] [New Collegiate Dictionary [ed. K. K. Arsenyev], 1915, vol. 22, column 40-41. (In Russ.)
3. Kovalevskiy P. E. Rod Kovalevskikh za trista let (1651–1951) [Genus Kovalevsky three hundred years (1651–1951)]. Khar'kovskiy istoricheskiy al'manakh [Kharkiv Historical Almanac], Kharkiv, 2002, autumn-winter, pp. 17-31. (In Russ.)
4. Berezyuk N. M. Dostoynye svoego roda: (Ksemeynomu portretu Karazinykh) [Worthy of sort: (a family portrait of Karazin)]. Universytety [Universitates], 2003, no. 1, pp. 58-68. (In Russ.)
5. Petryuk P. T. Professor Pavel Ivanovich Kovalevskiy – vydayushchysya otechestvennyy uchenyy, psikhiatr, psikholog, publitsist i byvshiy saburyanin (k 160-letiyu so dnya rozhdeniya) [Professor Pavel Ivanovich Kovalevskiy – an outstanding Russian scientist, psychiatrist, psychologist, journalist and former saburyanin (to the 160th anniversary of his birth)]. Psyhichne zdorov'ya [Psyhichne Zdorov'ya], 2009, no. 3, pp. 77-87. (In Russ.)
6. Lesovoy V. N., Petrova Z. P. Sozdatel' sluzhby skoroy pomoshchi v Khar'kove Ivan Nikolaevich Obolenskiy (k 170-letiyu so dnya rozhdeniya) [The creator of the ambulance service in Kharkov Ivan Obolenskiy (170th anniversary)]. Universytety [Universitates], 2012, no. 1, pp. 76-82. (In Russ.)
7. Meditsinskiy fakul'tet Khar'kovskogo universiteta za pervye sto let ego sushchestvovaniya (1805–1905) [pod red. prof. I. P. Skvortsova i prof. D. I. Bagaley, Vstup. sl. S. M. Kudelko] [reprintnoe izdanie] [Of medical faculty of Kharkov University for the ego The first one hundred years of existence (1805-1905)] [ed. prof. I.P. Skvortsov and prof. D.I. Bagalei, foreword SM Kudelko] [reprint ed.]. Kharkiv, Saga Pul., no. 12, vol. 471, issue 314, p. 16. (In Russ.)
8. Kudelko S. M. Ocherk istorii razvitiya psihatrii v Harkovskom klassicheskom universitete [Essay of the history of psychiatry at Classical University of Kharkiv]. Psyhiatriia, nevrologiia ta medychna psikhologiia [Psychiatry, Neurology and Medical Psychology], 2014, vol. 1, issue 1 (1), 89-93 p. (In Russ.)
9. Kannabikh Yu. Istoriya psihatrii [Repr. izd.] [The history of psychiatry [Repr. ed.]]. Moscow, MDG IHL BOC Publ., 1994, 528 p. (In Russ.)
10. Lutajeva T. V. Analiz prosvitnyč'ko-pedagogichnoi' dijial'nosti P. I. Kovalevs'kogo v konteksti problemy vyhovannja osobystosti [Analysis of educational and pedagogical work P. I. Kovalevsky in the context of education of the individual]. Pedagogika formuvannja tvorchoi' osobystosti u vyshhij i zagal'noosvitnij shkolah [Pedagogy formation of creative personality in higher and secondary schools], 2013, vol. 33, pp. 43-49. (In Ukr.)
11. Sadvynychyj V. Pavlo Kovalevs'kyj - redaktor i vydavec' medychnoi' periodyky [Pavlo Kovalevsky – editor and publisher of medical periodicals]. Zhurnalistyka [Journalism], 2012, no. 11(36), pp. 114-123. (In Ukr.)
12. Sirotkina I. E. Patografiya kak zhanr: kriticheskoe issledovanie [Patography as a genre: a critical study]. Meditsinskaya psikhologiya v Rossii [Medical psychology in Russia], 2011, no. 2(7). Available at: http://www.medpsy.ru/mprij/archiv_global/2011_2_7/nomer/nomer10.php. (In Russ.)
13. Kovalevskiy P. I. Psikhiatricheskie eskizy iz istorii. T. 1. Saul, tsar' Izrailev. Navukhodonosor, tsar' Vavilonskiy. Kambiz, tsar' Persidskiy. Lyudvig II, korol' Bavorskiy. Vizantijskiy Groznyy [Psychiatric sketches from history. Vol. 1. Saul, king of Israel. Nebuchadnezzar, king of Babylon. Cambyses, king of Persia. Ludwig II, King of Bavaria. Byzantine Terrible]. 3rd ed., St. Petersburg, Typography M. Akinfiev and I. Leontiev, 1900, 228 p. (In Russ.)
14. Kovalevskiy P. I. Psikhiatricheskie eskizy iz istorii. Vol. 2. Orleanskaya deva. Magomet. Emmanuil Svedeborg [Psychiatric sketches from history. Vol. 2. The Maid of Orleans. Mahomet. Emmanuel Svedeborg]. 3rd ed., St. Petersburg, Publisher of the journal "Archives of psychiatry, neurology and forensic psychopathology", 1900, 342 p. (In Russ.)
15. Kovalevskiy P. I. Psikhiatricheskie eskizy iz istorii. T. 3. Ioann Groznyy i ego dushevnoe sostoyanie [Psychiatric sketches from history. Vol. 3. Ivan the Terrible and his state of mind]. 5th ed., St. Petersburg, Typography M. Akinfiev and I. Leontiev, 1899, 292 p. (In Russ.)
16. Berdichevskiy G. A. Fragmenty iz proshlogo Khar'kovskoy meditsinskoy shkoly [Fragments from the past of the Kharkov Medical School]. Harkivs'kyj universytet XIX – pochatku XX stolittja u spogadah jogo profesoriv ta vyhovanciv : u 2 t. [uklad. Y. P. Zajcev, V. Ju. Ivashenko, S. M. Kudelko [ta in.] ; nauk. red. S. I. Posohov] [Kharkiv University XIX - early XX century in the memories of its professors and students, in 2 vols. [comp. Y. P. Zaitsev, V. Yu. Ivaschenko, S. M. Kudelko [et al.]; science ed. S. I. Posohov], Kharkiv, 2011, vol. 2, pp. 293-299. (In Russ.)
17. Krainskiy N. V. Porcha, klikushi i besnovatyie [Corruption, hysterical and possessed]. Available at: <http://pathographia.narod.ru/new/KLIKUSHY.htm>. (In Russ.)

18. Gurevich A. L. Religioznye arkhivy russkoy emigratsii: fond mitropolita Evlogiya (Georgievskogo) v GARF [Religious Archives of the Russian emigration: Foundation of Metropolitan Eulogy (St. George) in SARF]. XVI ezhegodnaya Bogoslovskaya konf. PSTGU [9-11 okt. 2005 g. i 26-28 yanv. 2006 g.] [gl. red. protoierey V. Vorob'ev] [Theological XVI annual conf. PSTGU [9-11 October. 2005 and 26-28 January, 2006]

[editor in chief of Archpriest V. Vorobyov]], Moscow, 2006, vol. 2, pp. 176-180. (In Russ.)

19. Nezabytye mogily. Rossiyskoe zarubezh'e: nekrologi 1917-1999 : v 6 t. [sost. V. N. Chuvakov] [Unforgotten grave. Russian Abroad: Obituaries 1917-1999: 6 m. [comp. VN Chuvakov]]. Moscow, RSL Publ., 2001, vol. 3, 676 p. (In Russ.)

**ПАВЕЛ ИВАНОВИЧ КОВАЛЕВСКИЙ –
ВЫДАЮЩИЙСЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ПСИХИАТР,
ПРОФЕССОР ХАРЬКОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
(К 165-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)**

О. И. Вовк

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Аннотация. В статье освещены основные этапы биографии выдающегося отечественного психиатра, одного из основателей Харьковской психиатрической школы, выпускника, профессора, декана медицинского факультета и первого заведующего специализированной кафедры Харьковского университета Павла Ивановича Ковалевского (1849/1850–1931). Охарактеризованы различные аспекты многогранной деятельности П. И. Ковалевского (научный, лечебно-практический, педагогический, издательский, общественный). Сделаны выводы о роли харьковского периода в творческой биографии ученого. Определены перспективные направления дальнейших исследований, которые дадут возможность показать значение достижений П. И. Ковалевского в общеевропейском масштабе.

Ключевые слова: П. И. Ковалевский, Харьковский университет, история психиатрии.

**PAVLO KOVALEVSKY – THE FAMOUS UKRAINIAN
PSYCHIATRIST, PROFESSOR OF KHARKIV UNIVERSITY
(TO THE 165TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH)**

O. I. Vovk

V. N. Karazin Kharkiv National University

Summary. The present paper is devoted to Pavlo Kovalevsky (1849/1850–1931) – the famous Ukrainian psychiatrist, one of the founders Kharkiv psychiatric school, alumnus, professor, dean of the medical faculty, the first head of the specialized department of Kharkiv University. Various aspects (scientific, medical, pedagogical, publishing and societal) of his multifaceted activities were characterized. Conclusions about the role of the Kharkiv period in the creative biography of the scientist were drawn. Promising areas for future research were determined. In prospect it enables to show the value of achievements of P. I. Kovalevsky on a European scale.

Key words: P. I. Kovalevsky, Kharkiv University, history of psychiatry.